

סיפורים מחוף הים

כתב: גדעון חרובי

אינני יודע מתי הוסב שמו של החוף – ל"חוף בית-ינאי", אך בשנות הארבעים, שנות ילדותי, היה הוא "חוף כפר-ויתקין". באותן שנים, היה זה חוף פתוח, טבעי. בעונת הרחצה, בחדשי הקיץ, ובודאי שבכל יתר ימות השנה, לא היו בו מציל, לא סוכת מציל ולא סירת "חסקה". למרות זאת לא היה אף מקרה של טביעה בים, של ילדי ותושבי הכפר. היו מספר התאבדויות של מבוגרים. זכור לי מקרה אחד של טביעה שאירע לפני מלחמת השחרור. הטובעת היתה ילדה מירושלים שהיתה במחנה קיץ באיזור. כשגילו אותה צפה על פני המים, היתה כנראה ללא רוח חיים, ואז לא ידעו להנשים מפה לפה וכל הניסיונות להחיותה ע"י הנעת זרועותיה לא צלחו.

הסיפורים שאספר ארעו בהיותי כבן עשר, במחצית שנות הארבעים. השטח בין הכפר לים היה די פתוח. חופית לא הייתה קיימת. כביש החוף נסלל אחרי שנים רבות. המחנה הצבאי הבריטי שכלל בתחילת שנות הארבעים, חלק גדול משטח המגרשים של בית חרות, הצטמק.

היינו יורדים לים לרוב ברגל ולעיתים רכובים על גבו של חמור ומאוחר יותר, על סוס. חוצים את השטח כמעט בקו ישר, מהכיכר של בית-חרות, שלא היתה אז, חוצים את החצר של אכסנית הנוער שנקראה אז "גוֹגְנֵהֶיִמָר" וממשיכים לחוף הים. מגיעים, פושטים את החולצה והמכנסים ונשארים בבגד הים שלבשנו בבית, שכן כאמור בחוף לא היו מלתחות. את הבגדים, הכובע והסנדלים עורמים לערימה קטנה ומניחים ליד הסלעים. נכנסים למים והולכים פנימה לעומק. הרבה פעמים, לאחר כמה עשרות מטרים, היתה בוֹיָדָה, של חול שסחפו הגלים, מעין מדרגה. כשעלית עליה יכולת להמשיך וללכת פנימה עד שהגיעו המים לגובה מותניך או למעלה מהן ו"לתפוס גלים", כלומר להינשא על גבי הגל המגיע, לכיוון החוף.

אחרי זמן מסויים היינו חוזרים לחוף, ומתפרקדים על החול החם ומשתזפים מול השמש החזקה (אז לא אמרו שה מסוכן ועלול לגרום לסרטן העור ח"ו). לעיתים מתכסים בחול, נחים, מפטפטים. היו שבנו ארמונות ובניינים מהחול הרטוב. לעיתים היינו חופרים גומה עמוקה בחול ומוציאים מתחתיה חול רטוב, ומטפטים אותו מבין אצבעות כף היד לטיפות חול שגבהו למגדלים קטנים ויפים, לפי כשרונו של "הבנאי". לפעמים היינו עושים תרגילי התעמלות כמו שכיבות סמיכה (שכיבה אחת, קימה, שתים, קימה וכו'). אני זוכר שהגעתי כמעט לתשע וארנון ליבמן ז"ל הגיע לתשע/שש. לא ראיתי ילד שהגיע לעשר.

לעיתים היה מגיע לים בשבתות מוכר השלגונים, עם ארגז עץ סגור שהיה תלוי על כתפו ברצועה, והכיל שלגונים וקרח יבש שהיה מעלה אדים כשנפתחה דלת הארגז. המוכר היה סובב בחוף ומכריז על סחורתו בקול גדול "אסקימו, אסקימו בריקס, בריקס אסקימו". אז עוד לא היה לנו "ארטיק" (בית החרושת הוקם רק בשנת 1953). מחיר שלגון רגיל היה 2 גרוש ומחיר שלגון מצופה שוקולד 3 גרוש, אבל להרבה ילדים לא היו הגרושים לקניה.

כשהחלטנו (לפי מצב השמש בשמים כי שעון קבלנו רק בבר מצווה) שמאוחר וצריך לחזור הביתה, היינו מתלבשים מאחורי הסלעים, או שכורכים מגבת סביב המותניים, פושטים תחתיה את בגד הים ולובשים את מכנסי ההתעמלות. כאמור לא היו מלתחות וגם לא מקלחות ואפילו לא ברז מים לשתייה. קו מים של "1 עם ברז לשתייה הונח, על פי זכרוני, בסוף שנות הארבעים והברז היה על הסלעים הנמוכים במקום ש"דרך העגלות" ירדה לים. באותה תקופה היו לכל מושבניק עגלה וסוס עבודה, ובשבתות היו הרבה משפחות נוסעות בעגלותיהן לים. לקשירת הסוסים הותקן מתקן – צינור ארוך של "3. שישב על רגלים בגובה של פחות ממטר ואילו נקשרו הסוסים משני צדדיו.

קהל המתרחצים היה ברובו הגדול מאנשי הישובים הקרובים לים, כפר ויתקין, בית ינאי, בית חרות וכו'. אנשים שגרו רחוק לא הגיעו לים במכוניות פרטיות (למי היה?) ולעיתים הגיעה משאית עם מתרחצים מישובי עמק חפר הרחוקים. כך שתמיד היו על החוף ובמים אנשים וילדים המוכרים לך.

כשגדלנו וידענו לשחות היינו לעיתים שוחים מחוף הרחצה אל קצהו של המזח. נאחזים בקורת הרוחב התחתונה שהיתה בין עמודי הבטון בחלקו המערבי. בעזרת הגל התורן שהגיע, מזנקים מהמים, עולים על הקורה, פוסעים עליה עד לעמוד הקרוב, אוחזים בידיים בקורת הרוחב העליונה ואז בקפיצה למעלה וטיפוס על העמוד בעזרת הרגלים עולים על המזח, פוסעים מעט לאורכו וקופצים ממנו קפיצת ראש או רגלים אל המים. אחרי שתיים שלוש קפיצות חוזרים לחוף הרחצה, שכן על המזח כמעט שלא היו מתרחצים.

אירוע שבו היה המזח עמוס בקהל גדול היה "יום הים" שנחוג בקיץ 1946. אירועי "יום הים" אורגנו ע"י "החבל הימי לישראל" והתקיימו בעיקר בחיפה ובתל-אביב. לא ידוע לי מי ארגן את החגיגה בכפר ומה היה תכנה. ישנה בארכיון תמונה בה נראה חלקו המערבי של המזח עמוס בקהל גדול ואנשים רבים פוסעים על המזח לכיוון קצהו. בים ליד המזח נראות שתי סירות, מאותו דגם של סירות מפרשים וחתירה ששימשו את אגודות הספורט הימי בארץ. אני זוכר את הקהל הרב שעמד על המזח, ובו הרבה נערים וילדים. אחד מילדי כיתתי, אורי פליטמן, פשט את מכנסי ההתעמלות שלבש וקפץ ערום מהמזח לים, ואורי אחר (אורי נמירובסקי-אמיר) קרא לעומתו "זה ספורטאי".

באחת השבתות היתה ה"בוינה", קרובה מאוד לשפת הים וביניהם נוצרה כעין בריכה צרה וארוכה שקרקעיתה משתפעת לכיוון דרום. בחלק הצפוני של "הבריכה", הרדוד, רחצו ילדים קטנים. מידי פעם

היה מגיע גל, עובר את השרטון, מתנפץ אל החוף ומימיו היו זורמים בבריכה לכיוון דרום. וכך חוזר חלילה. לפתע הגיע גל גדול מאוד והציף את הבריכה, ואני רואה ראשי ילדים תחת פני המים... אחזתי בבלורית ראשו של אחד הילדים והרמתי אותו, וזה היה מיכה אנקורי. ביד השניה משכתי שיער של ראש שני וזו היתה יפעה אנקורי. היו עוד ילדים קטנים שחולצו וכל האירוע עבר בשלום.

סיפור שני

באחד מימי אמצע השבוע, אחר הצהריים, הלכנו לים, שלשה ילדים – חברים, יגאל חביב, שלמה ליפשיץ ואנוכי. כשהגענו לים היה החוף ריק לחלוטין, ללא שום מתרחץ. הים נראה שקט ונכנסנו פנימה. לאחר זמן מה הגיע מתרחץ בודד, דניאל חפשי, שהיה נער גבה קומה ומבוגר מאתנו בשנתיים או שלוש. התרחצנו בים, גלים לא היו, כשלפתע הרגשנו שאנו נסחפים בזרם ואיננו יכולים לחזור לחוף. לשחות ידענו בקושי. שחינו בסגנון "שחיית כלב" שהיתה איטית יחסית כדי לגבור על זרם המים. קראנו לדניאל, יגאל ושלמה ממש צרחו, והוא בא ומשה אותנו אחד אחד מהמים לחוף. ראשונים את יגאל ושלמה ואותי אחרון. היה לנו מזל גדול מאוד!...

הסיפור האחרון היה באחת השבתות

באותו יום היה זרם חזק בים שלא איפשר לילדים לעבור אותו, ולכן התרחצנו בקרבת קו החוף. לעומת זאת, האנשים המבוגרים חצו את הזרם ונכנסו פנימה לאיזור של מים עמוקים יותר. וכך כשאני משתכשך במים הרדודים, ניגש אלי נער גדול ממני בארבע שנים ובמתק קול הציע להכניסני לתוך הזרם ואחר להוציאנו ממנו. הייתי ילד ולא חשדתי שהנער טומן לי פח. נתתי לו את ידי וצעדנו לעבר הזרם. כשהרגשתי את עצמת הזרם עצרתי ואז אמר לי הנער "תיכנס עוד קצת". צעדתי עוד צעד ואז לפתע שחרר הנער את ידו מידי, חייך והתרחק מהמקום. נשארתי עומד בטווע בתוך הזרם מתאמץ שלא להסחף. מרוב תדהמה או שנכנסתי להלם, לא קראתי ולא צעקתי לעזרה. למזלי הטוב, יצאו באותם רגעים אנשים מבוגרים מהים, בקרבת. בלי אומר הושטתי את ידי לעומתם, וזה היסב את תשומת ליבם למצוקתי. ניגש אלי חיים כהן ז"ל, הושיט לי את ידו ומשך אותי מתוך הזרם החוצה. איזה מזל!...

כשחזרתי הביתה לא ספרתי דבר להורי. כנראה שהייתי צעיר מידי להבין מה עלול היה לקרות לי. המקרה השתכח מזכרוני במשך עשרות שנים, ורק לפני מספר שנים נזכרתי בו מחדש על כל פרטיו.

ערכה: שרי גלבוע